

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СПОРТИВНОГО ТУРИЗМУ В ЗАПОРІЗЬКІЙ ОБЛАСТІ

Товстоп'ятко Ф. Ф.

*кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методики фізичної культури і спорту,
Запорізький національний університет
м. Запоріжжя, Україна*

10 червня 1935 р., згідно з наказом Департаменту народної освіти з метою надання допомоги студентам та колективам, які здійснювали екскурсії в м. Запоріжжя було створено Запорізьку міську екскурсійно туристську станцію (ДЕТС). У післявоєнні роки вона продовжувала звертати увагу на розвиток дитячого туризму. 21 травня 1948 р. була сформована Запорізька обласна дитячо-екскурсійно-туристична станція (ОблДЕТС) [2].

Починаючи з 1 квітня 1949 р., туризм був введений в Єдину Всесоюзну спортивну класифікацію аматорський туризм визначався як вид спорту. У той же час постає питання створення туристичних клубів, як координаційних центрів аматорської туристичної роботи [1].

50-ті роки для туризму в Запоріжжі були періодом його масового розповсюдження та розвитку. На витоках утворення стояв Анохін Генрі Іосіфович [3]. 20 жовтня 1960 р. наказом Центральної ради Союзу спортивних товариств та організацій СРСР, Анохіну Г. І. було присвоєно звання МС СРСР по туризму та видано свідоцтво № 18810. Згідно з документами, він офіційно значиться як перший МС по туризму в Запоріжжі та Запорізькій області. Почесному визнанню передував довгий шлях становлення як туриста. У вересні – жовтні 1948 р. перший похід був здійснений в районі Центрального та Західного Кавказу. У 1948 р. з відзнакою, достроково, Анохін Г. І. закінчив українську школу інструкторів альпінізму. У 1952 р. він працював в альпійській "Базар-Дюзі", здійснив кампанію "Східно-Кавказька змія" або СКЗ-52. Анохін Г. І. у складі національної збірної команди дніпропетровських туристів перейшов від Базар-Дюзи до Казбека 525 км через долини, 11 проходів і хребтів у лоб і подолав десятки гірських річок. У 1954 р. екстернатом склав іспит у Дніпропетровській коледж фізичної культури і залишився викладати особисто розроблений курс "Альпінізм скелелазання туризм". На першому чемпіонаті СРСР, який проходив в Криму, зайняв сьоме місце. Як альпініст, виконав понад 400 сходжень на вершини Великого та Малого Кавказу, Криму, Карпат, Кольського півострова, Тянь-Шаня.

"Днем народження" запорізького туризму, альпінізму та скелелазіння вважається 20 серпня 1954 р. Саме в цей літній день 1954 р. наказом № 14 Запорізького міського комітету фізкультури було затверджено бюро АСиТ та перспективний план, який передбачав облік туристів та альпіністів міста, надання допомоги колективам фізкультури в організації секцій АСиТ тощо. 20 серпня голова ГКФК Н. Г. Новохатський підписав наказ про створення Оргбюро АСиТ. Головою Бюро та комісії був назначений Анохін Г. І. В склад Оргбюро та міського МКК по туризму та альпінізму ввійшли: Л. Ф. Анохіна, А. Зайдлер, який мав другий розряд по альпінізму та третій по туризму; В. К. Фомін, альпініст, який мав третій розряд; Георгій Рябко, значкіст туризму та альпінізму. У першій декаді вересня 1954 р. у вестибюлі СШ № 30 та педагогічному інституті, з'явилися оголошення на тлі сніжно-скального піку про запис в секцію альпінізму, скелелазання та туризму (60-годинного теоретичного курсу з подальшими подорожами на просторах Батьківщини). Щомісяця Анохін Г. І. проводив один похід вихідного дня зі студентами ВУЗів / ДСО "Буревісник" та зі школярами. До березневих канікул 1955 р. було відібрано 32 найкращі учасники семінарів від сьомого до десятого класу із семи шкіл та була здійснена захоплююча залікова поїздка до Криму, 200 км від Бахчисарая по печерним містам та гротам навколо яйл, а потім до Севастополя і через Байдарські ворота по Південному Берегу Криму (ПБК).

Влітку 1955 р. Анохін Г. І. виконав норматив III спортивного розряду в альпіністському таборі "Баксан", а А. Зайдлер зі своїми учнями піднявся на вершини навколо альптабору "Металург" в ущелині Адирсу. Створена восени 1954 р., теоретично підготовлена та злагоджена в походах вихідного дня команда туристів Запорізького машинобудівного інституту у складі 12 осіб взяли участь в першому злеті туристів Української республіканської ради ДСО "Буревісник" в Криму. По дорозі до поляни злету біля Алушти був виконаний похід 260 км II категорії складності в яйлах Криму.

У серпні 1955 р. Анохін Г. І. також підготував другу групу стажерів з восьми туристів-студентів педагогічного інституту для участі в першому злеті туристів Центральної ради ДСО "Буревісник" на березі Чорного моря біля курорту Хоста. Керівником був турист II розряду Олександр Вознюк. Він провів по маршруту групу ЗДПІ через зливу та через зарослі березняка та хвойні ліси.

На зимові канікули 1955–1956 р. команда СШ № 34 разом зі збірною ОблДЕТС здійснила заліковий піший похід I категорії складності 180 км по льоду Дніпра та вздовж його сніжних берегів на маршруті Запоріжжя-Дніпропетровськ-Запоріжжя під керівництвом Анохіна Г. І.

У березні 1956 р. Анохін Г. І. очолив збірну ОблДЕТС та СШ № 34 (40 учнів з дев'яти шкіл) в одинадцятиденному траверсі Кримських яйл,

почав з Феодосії та завершив на 257 км у Севастополі. Це було суворим випробуванням із ночівлями в наметах на сніжних нахилах, в лісі на схилах яйл, де вершини сосен понад 2 метри були розбиті штормами. Половина членів групи виконала норматив III розряду, а 20 туристів перейшли до другої дорослої категорії у туризмі.

У липні 1956 р. на острові Хортиця відбувся заключний зліт туристичних секцій Запорізької області. Туристи СШ № 34 під керівництвом Анохіна Г. І. за 12 днів у Запорізькій та Дніпропетровській областях пройшли 230 км, зайняли 1 місце по району та місту та отримали право взяти участь у фіналі Всеукраїнського злету 26-ти найкращих туристсько-краєзнавчих обласних команд в Ужгородській області в Карпатах з правом здійснення походу II категорії складності. 13 запорожців здійснили повний траверс Карпат через усі вершини, починаючи з Говерли. Впродовж 17 днів (з 24 липня по 7 серпня 1956 р.) було пройдено 337 км. Команда стала переможцем як комплексного туристичного заліку та легкоатлетичної естафети, так і в цілому як переможці злету, єдині, які повністю завершили як заявлений маршрут, так і всі події злету.

У другій половині 1956 р. Запорізька область вийшла у туризмі на помітні посади в Україні. Секції існували вже практично у всіх школах міста, хоча ступінь кваліфікації їх керівників, звичайно, залишався на дуже різних рівнях.

У 1956–57 рр. були здійснені походи: на зимових канікулах із Запоріжжя до Днепропетровська та назад з учнями шести шкіл; навесні 1957 р. збірна ОблДЕТС та СШ № 34 у складі 34 учасників здійснили траверс Кримських яйл до Севастополя під керівництвом Анохіна Г. І.; влітку 1957 р. траверс Кримських яйл із заходу на схід на чолі збірної ОС ДСО "Буревестник" з 12 по 27 серпня. Традиції проведення спортивних походів, закладені Анохіним Г. І. були продовжені Силенко Л. М., Бакманом В. Л., Аравским Л. Л., Рябко Г. А.

Історичний досвід, накопичений протягом десятиліть розвитку спортивного туризму, повинен бути основою в підготовці фахівців. Суспільна система підготовки кадрів для спортивного туризму повинна здійснюватися федераціями спортивного туризму, туристичними клубами та державними університетами спортивного профілю.

Висновки. Запоріжжя має багату історію розвитку спортивного туризму, починаючи з 1935 року з створенням Запорізької міської екскурсійно-туристської станції та визначенням аматорського туризму як виду спорту в 1949 році, що демонструє глибокі традиції та потенціал для подальшого розвитку. Проведення спортивних походів, участь у чемпіонатах та злетах, як на національному, так і на міжнародному рівнях, вказує на високий рівень організації та відданість спортивному туризму у Запоріжжі, що створює основу для розвитку туризму як

важливої складової регіональної економіки та культури. Наголошується на важливості історичного досвіду у підготовці фахівців у сфері спортивного туризму. Співпраця з федераціями спортивного туризму, туристичними клубами та державними університетами спортивного профілю має велике значення для підвищення кваліфікації та підготовки кадрів.

Розвиток регіонального туризму в Запоріжжі може спиратися на існуючі історичні традиції, значний досвід та потенціал у спортивному туризмі. Акцент на освіті та підготовці кадрів, а також на внеску видатних особистостей, може слугувати драйвером (ключових елементів або стимулів, які можуть підштовхнути розвиток туризму до нових досягнень і вищих результатів) для подальшого розвитку та популяризації цього виду туризму, що у контексті розвитку регіонального туризму Запоріжжя відсилає до ролі певних факторів або агентів, які активно сприяють зростанню та покращенню цієї сфери. Запоріжжя має багату історію та унікальні культурні пам'ятки, які можуть приваблювати туристів. Люди, які мають значний вплив і можуть надихати на розвиток туризму в регіоні, такі як згаданий у документі Анохін Г. І. Належна підготовка фахівців, які можуть вносити інновації та покращувати якість туристичних послуг. Поліпшення транспортного сполучення, готельної бази, туристичної інформації та інших елементів інфраструктури. Вищезазначені драйвери разом формують синергію, яка сприяє прогресу в туризмі, роблячи регіон привабливішим для відвідувачів із різних куточків світу.

Література

1. Дудорова Л. Ю. Історичний аспект розвитку туризму в незалежній Україні. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія. 2012. Вип. 38. С. 311-314.
2. Запорізькій обласний центр туризму і краєзнавства учнівської молоді. Сторінки історії 1948-2008 роки. В. І. Шелегеда, К. С. Гуленко, А. В. Волков. Запоріжжя : "Кераміст", 2008. 92 с.
3. Некрасов С. А., Некрасов І. С. Проблеми та перспективи розвитку спортивного туризму в умовах незалежної України. Гуманітарний вісник ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди" : Науково-теоретичний збірник. Переяслав-Хмельницький, ПП "СКД", 2010. С. 192-193.